

A zene mint inspirációs forrás a vizuális absztrahálás lehetőségéhez

A művészet tartományában számtalan alkotás ad ihletet egy másik mű keletkezéséhez. Talán ebben a pillanatban is születik valahol valaki lelkében valami új, ami csak az övé, az ő vetülete a költészet, zene, tánc, képzőművészet örökös körforgásából. Opusok. Köztük erős, láthatatlan kötelék. Érzékenyen kapcsolódní ebbe a forrás szférába számomra is mindig különös élmény. (Ale Ildikó, Belső fonal c. katalógus, 2009)

Kevés munkám kötődik a látványalapú festészeti megoldásokhoz. Műveim jelentős része irodalmi és zenei forrásból táplálkozik, ezáltal a személyesebb, egyénibb látásmód nyerhet teret a hordozófelületeken.

Művészpályám zenéhez, hangszerekhez fűződő alkotásai következő dimenziókba invitálják a kiállításlátogatót: a Színház*, a színpad világa, a Közönség*, a Koncert* mint befogadói élmény; a Muzsikusz* alkotó lénye. (* – alkotások címei).

A zenében lévő dallamvilág, ritmusok, de mindenekelőtt adott darab egyéni, érzelemre vetített olvasata foglalkoztat, a szubjektív képi megoldások láttatásának kifejezése fontos számomra. A zenében rejlő erő és hangulat struktúrákban, színekben történő ábrázolása különböző technikákkal, anyagokkal, elsődleges alkotói szempontként szerepel palettámon. A koncepció kiteljesedése gyakran 3–10 részes sorozatokban ölt formát.

Bartók Béla A kékszakállú herceg vára c. operája kapcsán két művel is készültem egy pályázatra 2006-ban. Az egyik kép A kékszakállú herceg vára, a másik kép a Balázs Béla által írt szövegkönyvből kiemelt, Judit intimitását kifejező, „Mert szeretlek.” mondatára épült. Utóbbi került be a II. Articum Nemzetközi Képzőművészeti Biennálé kiállítására, melyet a Szolnoki Galériában, csoportos tárlaton mutattak be.

2018-ban ismét a képzőművészek felé nyitott a zenei világ A kékszakállú herceg vára c. darabbal. Az aktualitás most jubileumi keretek között, Bartók–100 címmel kapott markáns hangsúlyt, mert száz éve, 1918-ban mutatták be Bartók egyetlen, egyfelvonásos operáját a budapesti Operaházban. A Bartók Plusz Miskolci Operafesztivál által kiírt pályázaton a beszüritett művekből rendeztek kiállítást a Miskolci Nemzeti Színházban, melyen „Ez a Kékszakállú vára!” c. munkámmal szerepeltem.

A Gordonka-variációk I–VII., 2002 c. sorozatom létrejöttéhez J. S. Bach gordonkasztvitjei adták az ihletet. Ezen felül mindig elragadtatással figyelem koncerteken, mennyire szerves egységben képes létezni gordonkás és hangszere. Elsősorban a gordonka-hangszertest szerkezetének vizuális elemzése érdekelt. Szerettem volna felszabadultan, áposan kielemezni a hangszer minden részét, különböző nézőpontokból ábrázolni formai kapcsolódásait, csodás csigavonalait, íveit, síkjait. A tempera és pasztell biztosította a színek kiáradását. A festés-rajzolás folyamataiban megélt útkereséshez természetesen egy kölcsönkapott gordonka

pár napig rendelkezésemre állt. Még soha nem láttam ennyire közelről ezt a hangszert. A nagy, analitikus folyamat realista szándékkal indult, azonban túllépte ezt a szigorú értelemben vett megközelítést. Valójában a hangszer egy igazi segítő, átvezető volt abban, hogy absztrahálhassam a gondonkából kiáradó, teremtdőtt muzsikát.

A Gordonka-variációk I–VII. sorozat az Art Hotel Szegeď konferencia termében, állandó kiállításként szerepelt közel fél éven át 2013-ban, a többi térrészben kialakított, 5 hónapra tartó tematikus, időszaki kiállításaimmal párhuzamosan. Blaho Attila zongoraművész is jelen volt egy tárlatvezetésem, ahol a művek létrejöttéről, zenéhez kötődő érzelmeimről, gondolataimról beszéltem. A vezetés után máris felkért egy közös alkotómunkára: dolgozzak 12 elektronikus szerzeményéhez. Tehát a gondonkás tárlat volt az elindítója egy társművészeti projektnek, mely 2018-ban valósult meg Budapesten, a Deák 17 Galériában.

Művészetpedagógiai pályám kezdete óta (1997) kiemelten kezelem a társművészetek alkotásainak képzőművészeti tematikákba történő bevonását. A gyakorlatban egyre inkább megbizonyosodtam róla, hogy a különböző művészeti ágak találkozása erőteljesebb érzelmi aktivitással, árnyaltabb vizualitással hozza felszínre az alkotóban lévő közlési vágyat. Az a tény is tagadhatatlan, hogy plusz intellektuális hozadékkal bír. Mi más lehetne egy elkötelezett, küldetésstudattal rendelkező mentor célja, minthogy az egyéni alkotómódszereihez is tartozó szemlélet által, az inspirációs források szép tárházát megmutatva fejlessze tanítványait.

MŰVÉSZETPEDAGÓGIA AZ ALKOTÓVAL

Halvány bíbor

Képutak Blaho Attila zongoraművész elektronikus szerzeményeihez

Ale Ildikó festőművész kiállítása

Deák 17 Galéria, Budapest 2018. 10. 03–10. 27.

A szándék, hogy képzőművész minőségemen felül saját kiállításom lényegiségének, alkotó folyamatának közvetítését vállaltam a budapesti kiállításon, a pedagógiai hozadék teremtésére irányul. Kiállításaim sorában ez a harmadik alkalom, amikor az önálló tárlat feldolgozását személyesen vezetem. Nem véletlen, hogy indíttatást érek csoportokkal dolgozni ez alkalommal is, hiszen kilenc évig tartó intenzív galériamunkámban nem volt kérdés, hogyan dolgozzak a kiállítóművészek alkotásainak problémafelvetéseivel, milyen összefüggésekre irányítsam a látogatók figyelmét, milyen egyéni módszerekkel tegyem még izgalmasabbá a résztvevők találkozását a művekkel. Az objektivitás alaphelyzet, a művészetközvetítői kreativitás és a látogatói kreativitás szüli magát a közös élményt. Most azonban a kettős szerepből fakadó szubjektív és objektív megközelítések különös keveredése zajlott bennem a Halvány bíbor című kiállítás foglalkozásain.

Meghívó-invítálóm: „A kiállítás címe arra a gyorsan elillanó színárnyalatra utal, amelyet egy téli napfelkelte pillanataiban láthatunk az égen. Blaho Attila tizenkét absztraktja ugyanezt az élmény-érzetet nyújtja számomra. Az elektronikus szerzemények láttatásának szubjektív képeit mutatja be a kiállítás. Mindkettőnk célja, hogy a társművészetek együtthetőségének művészi jelentőségére irányítsuk a figyelmet, miközben az egyéni alkotói erők folyamatos jelenlétét hangsúlyozzuk.”

Út a műteremig

Sajátos utat választottam – vagy az út választott engem – a zenedarabok képi átlényegítéséhez. Minden elektronikus szerzeményt otthon hallgattam meg, és a zenére koncentráls közben azonnal szavakba, kifejezésekbe foglaltam pillanatnyi hang-kép párhuzaimat. Az alkotás napjain általában 1–2 zenedarabra összpontosítottam. Leírtam minden asszociációt, amire a munkák létrehozásánál támaszkodhatok. A zenére szükségem volt, de inkább rejtett módon, ezért emlékként vittem magamban. Tudtam, hogy képes leszek majd felidézni azokat a képi szerkezet- és színhangok érzékeltetésének érdekében. Úgy sejtettem, ha rajzolás közben hallgatom az aktuális darabot, nem leszek képes súlypontoszni, komponálni, mert bekebelez az újra és újra ismétlődő, fülemben költöző dallam-effekt halmaz. Csendben dolgoztam.

Az alkotó jelen

A művészetpedagógiai óra az alkotói folyamat megélését kínálja fel a különböző korosztályú résztvevőknek, zene és kép közötti tartományok vizuális és verbális kifejezhetőségét boncolgatva, ezek áthatásait, határait, formáit kijelölve. Sok művész alkotott és alkot a jövőben is zenei ihletésből, a legelementárisabb mindig az, amit alkotói személyiségünk folytán élünk meg a feladatban. A diákok érzelmi – gondolati reakcióinak megtapasztalása és kinyilvánítása csodálattal tölt el, kiváltképp ezért szerettem volna most is intenzív részese és aktív navigálója lenni egy ilyen folyamatnak.

Képek és zene közegében

A Deák17 Galéria technikai adottságai magas szinten szolgálják a zenei alkotások korszerű komplex befogadói lehetőségét. A tárlat megvalósításánál elengedhetetlen volt számomra a zenei élmény integrálása a képek még teljesebb, hitelesebb átélése érdekében. Blaha Attila Absztrakt 1–12. címet viselő szerzeményei három, fejhallgatóval ellátott hanghordozó eszközön álltak rendelkezésre a tárlat teljes folyamán, arányosan elosztva, hogy a tárlatlátogatók számára is elérhető legyen minden zenedarab.

A képcímeiken jelöltük, melyik mű, melyik számozott zenéhez kapcsolódik, ugyanígy mindhárom hanghordozón egyértelműen olvasható volt, pontosan mely négy darab hallgatható meg. Egyik szerzemény nem maradt a fejhallgatók intimitásába rejtve, hanem szabadon, a teljes kiállítási közeget uralva fogadta a betérőket, csábító, sőt marasztaló hatást fejtve ki. A posztamenszerekre helyezett „zenetárolók” alkalmat adtak a zenében történő kizárólagos elmélyülésre és befelé figyelésre. Ezzel párhuzamosan a hangfolyamokból, effektvekből ki-kilépő merengő tekintetek egyik pillanattól a másikba szökkenve, a képek tudatosabb megtekintésére készítették a befogadót. A fenti leírás az egyéni látogatók időtlen, nyugalmas kiállítás feldolgozását illusztrálja.

Csoportfoglalkozás ugyanezen a tárlaton?

Ilyen komplex, finom összehangolásokat igénylő kiállításon még sosem dolgoztam. Ezért vezérelt hatványozottan a kíváncsiság, milyen módszerekkel lehet a leghatékonyabban feldolgozni a társművészetekre alapuló anyagot. A programon az ELTE Apáczai Csere János

Gyakorló Gimnázium és Kollégium 11.-es diákjai vettek részt művészetek óra keretében, Dorner Ottília ének-zene szakos tanárnő vezetésével. A tanárnő kifejezetten a társművészeti kapcsolódás miatt döntött a program mellett. A másik érdeklődő csoport a XVI. kerületi Lemhényi Dezső Általános Iskolából érkezett, szintén válogatott csoport, mely zömében 5–8. osztályos, művészetek iránt fokozottan érdeklődő diákokból alakult Devicséri Eszter ének-zene tanár irányításával.

A foglalkozások megtartásánál a zenék meghallgatását elsődleges szempontként kezeltem. Kértem, hogy két csoportot alkossanak a tanulók. Az egyik csoportból még 3 kisebb egység alakult. Ők hallgatták a zenét, a másik csoport a képekkel foglalkozott. Mindannyiuk feladata volt, hogy írjanak a képekről és a zenéről szubjektíven, szabadon. Ezután mindkét csapatból 2–3 diák felolvasta gondolatait vagy kötetlenül kezdett beszélni. A visszacsatolás során kiderült, hogy voltak olyanok, akik ugyanazt a zenét és képet választották. Ennek köszönhetően összevethetővé vált a diákok vélekedése. Megdöbbentő, hogy pár esetben azonos szavakkal, tartalommal fejezték ki magukat a kép és zene megfogalmazhatóságát illetően. Ezt követően én is felolvastam a rajzolás előtti asszociációimat. Kiállítótéri munkánk végkövetkeztetése, hogy Blaho Attila elektronikus szerzeményeiben érzékelt hangzások emocionálisan, gondolatilag ugyanolyan dolgokra, formákra, körülményekre, természeti jelenségekre, helyszínekre stb. utalhatnak.

Idézet saját jegyzeteimből:

Absztrakt 3. zenéről – lassan mesélő, felfelé ívelő utak, átlós kompozíció, melodikus, ismétlődés, egyenes vonalú, nyugalmas, valamit előkészít, kicsit szomorú, bánat, de vigasztalást magában foglaló, visszafogottan bontakozik, egy szép történetbe hív fokozatosan, ezért hangsúlyos, átlós vonalvezetésű, felfelé vezető rózsaszín-lila út, meditatív.

Absztrakt 4. zenéhez: változás, csilingelő dallamok, gömb formák, vonalak, melodikus, világos, határozott két részre osztom a képet, ebből a természeti csillogásokkal telített képi-ségből és fényből kirtelen egy másik, félelmetesebb világba térít bennünket a zeneszerző, megszűnik a védelem, a fény, majd egy félelmetes hangokkal teli közegbe vonódunk be, rajtunk múlik, maradunk-e, és kíváncsiak vagyunk-e erre a világra, védtelenek vagyunk itt, kiszámíthatatlanság uralkodik el, aztán a végén visszatérünk a csilingelő, világos területre, oválisok, gömbfélék, nyitva és zárva pipicskedő, vonalakon nézelődő termések. Meglepetten, sőt döbbenten hallgattam az egyik gimnazista lányt, aki saját verziómhoz hasonló megközelítéssel kapcsolódott a zenéhez.

A 17 éves Emma érzelmei, látomásai az Absztrakt 4.-hez: Mintha egy tó partján ülnék egy fűzfa alatt. A fűzfa ágain csengők vannak, üvegcsengők. A szél lengeti az ágakat és a csengőső a madárcsicsérgéssel keveredik. Aztán veszély közeleg, baljóslatú hangok jönnek a közeli erdőből, és egyre nyugtalanabb vagyok, de bemegyek az erdőbe. A hangok erősödnek, olyan mintha már különböző gépek hangjai is belevegynének, például a számítógép vagy mintha valamit egyenesen húznának szét. Rendkívül nyugtalanít. Egy elromlott zenedoboz hangja is betársul és végül egy hatalmas sikoly. Aztán újra elhalkul.

Erős érzelmekkel, választékos, hangutánzó jelzőkkel helyezi magát a zene miliójébe, ahol érzékenysége segíti őt abban, hogy másik dimenzióba helyezze a darabot.

A program képi-zenei érzékenyítés lehetőségét kínálta fel akkor és ott a Halvány bíbor tárlat alkotásai által.